

När människan blir sin egen gud: Zarathustra, Ibrahims och farans moraliska frihet

- Utforskar hur två synsätt på moral – gudomlig vägledning och moralisk frihet – formar människans framtid.
- Jämför Ibrahims tro på en högre moralisk enhet med Zarathustras övermänniska, som skapar sina egna värden.
- Diskuterar farorna i nihilistisk moral, socialdarwinism och när människan själv blir sitt högsta syfte.

Under den klara natthimlen, där tystnaden breder ut sig som ett oändligt täcke, står Ibrahims ensam och söker svar. Hans folk har länge satt sin tillit till avgudar, objekt skapade av deras egna händer, men Ibrahims känner en oro i sitt hjärta – en längtan efter en sanning som inte försvinner med solens uppgång. Först vänder han sig till stjärnorna, som lyser starkt men sedan bleknar bort. Sedan till månen, och därefter till solen, men varje gång inser han att även dessa himlakroppar är temporära och förgängliga.

”Jag vänder mitt ansikte till Honom som skapat himlarna och jorden, utan att sätta något vid Hans sida.” (Koranen, 6:79)

Denna insikt om enhet leder Ibrahim till *Tawhid* – ett odelat erkännande av en enda, universell Gud, som transcenderar mänsklig vilja och förkroppsligar det eviga och oföränderliga. Genom *Tawhid* finner Ibrahim inte bara en tro, utan en stabil och evig ordning som skänker honom och hans efterkommande en moralisk kompass oberoende av människans föränderliga vilja. I denna tro på Gud blir Ibrahim ett exempel på etisk stabilitet. Som Koranen beskriver det:

”Och Vi gjorde honom till en ledstjärna för andra och sade till honom: ’Gör vad rättfärdigt är, och överlåt din sak till Gud.’” (Koranen, 21:73)

Ibrahims tro är därmed inte en begränsning utan en förankring – en ledning som skänker inre ro och en kollektiv grund för rättvisa och samhällsharmoni.

Långt senare, på ett berg i Friedrich Nietzsches *Så talade Zarathustra*, står en annan ensam figur under samma himmel, med ett annat sökande i sitt hjärta. Zarathustra blickar ut över världen och förkunnar:

”Gud är död!”

För honom finns det ingen högre sanning att upptäcka; istället är det *människans uppgift att skapa sin egen mening*, att befria sig från varje yttre moralisk struktur och bli sin egen herre. Zarathustra säger:

”Jag lär er övermänniskan. Människan är något som måste övervinnas.”

Här blir *övermänniskan* en symbol för frihet från alla auktoriteter utanför sig själv. En vision om en ny typ av människa, som skapar sina egna värden och normer, bortom Gud och traditionell moral.

Medan Ibrahim finner sin riktning i gudomlig enhet, leder Zarathustras filosofi människan ut på en osäker väg. När människan blir sin egen skapare, utan att vända sig till någon högre ordning, kan hennes vilja förlora sin fasta grund. Zarathustras övermänniska är i sin kärna en vision om oberoende, men denna frihet riskerar att bli en källa till egoism och moralisk relativism, där individens egen vilja ersätter varje kollektiv moral. I denna vägledning brister den gemensamma moraliska grunden, vilket kan leda till att den starkare dominerar den svagare, när egna intressen blir lag.

Denna fara blev verklighet under 1900-talets mörka kapitel av nazismens och fascismens framväxt. Nazisterna utnyttjade Nietzsches idé om övermänniskan och omformade den till en ideologi där vissa människor såg sig själva som en högre, mer värdefull typ av människa, med rätt att förtrycka och utplåna andra. För nazismen blev *viljan till makt* en legitim ursäkt för att utöva våld och förtryck i namnet av en överordnad moral. Detta synsätt, färgat av socialdarwinismens idéer om *den starkares överlevnad*, förvandlade människans vilja till en destruktiv kraft när den förlorade förankringen i en gemensam moralisk kod. Här har

vi ett exempel på när *frihet från Gud och moral kan resultera i nihilism och mänsklig förödelse.*

Nietzsche varnade själv för denna risk. Som Zarathustra säger:

”Den som strider mot monster bör akta sig för att själv bli ett monster. Och om du stirrar in i avgrunden, stirrar avgrunden också in i dig.”

Zarathustras övermänniska visar således på faran i en moral utan yttre förankring, en moral som kan omforma individen till ett monster som förgör allt i sin väg.

Ibrahim erbjuder här en avgörande motpol. Med *Tawhid* finner han en ledning som inte härstammar från mänsklig nyckfullhet, utan från en Gud som står bortom det mänskliga egots begränsningar. Som Koranen beskriver det:

”När hans Herre sade till honom: ’Underkasta dig,’ svarade han: ’Jag har underkastat mig världarnas Herre.’” (Koranen, 2:131)

För Ibrahim innebär tron en trygghet i en universell sanning som står över honom själv. Denna stabilitet, denna moraliska förankring, är det som skyddar människan från att bli offer för sin egen ambition och själviskhet.

Historien visar att när människan vänder sig bort från en gemensam moralisk grund för att skapa sin egen, riskerar hon att hamna i en moralisk avgrund. När människan själv

blir lagstiftare, när hennes vilja är den högsta principen, förlorar hon till slut en riktning som tjänar hela mänskligheten.

I detta ljus erbjuder Tawhid en väg som förhindrar egoismens och maktens förödande krafter. Det är en väg där frihet och ordning samexisterar, där varje individ har en plats i en större, evig harmoni.

Ibrahim och Zarathustra symboliserar två fundamentalt olika synsätt på människans roll och mål. Zarathustras väg, där människan avskaffar Gud och skapar sin egen moral, kan verka storslagen men riskerar att bli ett monster. I motsats visar Ibrahims väg att *sann frihet* inte ligger i gränslös självständighet, utan i att vara del av en högre, stabil ordning. Som Koranen säger om Ibrahims tro:

”Detta är min väg, rakt framåt. Följ den och gå inte på andra vägar.” (Koranen, 6:153)

Den gudomliga vägledningen blir därmed en räddning för människan från att förloras i sitt eget mörker och istället finna det ljus som leder till frid och rättvisa.